

BUDAPEST VÁROSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

HELYZETELEMZÉS

9 BUDAPEST ÉPÍTETT ÉS TERMÉSZETI ÉRTÉKEI

[VISSZA A KEZDŐLAPRA](#)

2011. DECEMBER

TARTALOMJEGYZÉK

9.	BUDAPEST ÉPÍTETT ÉS TERMÉSZETI ÉRTÉKEI	182
9.1.	ÉPÍTETT KÖRNYEZET	182
9.1.1.	TERÜLETI VÉDELMEK.....	182
9.1.2.	ÉPÜLETEK, ÉPÜLETGYÜTTESEK VÉDELME	184
9.1.3.	PROBLÉMÁK	185
9.2.	TERMÉSZETI KÖRNYEZET	186
9.2.1.	VÉDETT TERÜLETEK.....	186
9.2.2.	ÉLŐHELYEK	186
9.2.3.	TÁJKÉPVIZSGÁLAT, TÁJVÉDELMI KONFLIKTUSOK	187

9. BUDAPEST ÉPÍTETT ÉS TERMÉSZETI ÉRTÉKEI

9.1. ÉPÍTETT KÖRNYEZET

Az egyedi városkarakter, a megőrzött történetiség egyre nagyobb értékei az európai településeknek. E tényezők jelentős szerepet játszanak a lakosság magasabb életminőségének biztosításában, kedvezően befolyásolják a város megítélését, erősítik annak gazdasági pozícióját.

Budapest is a legtöbb európai nagyvároshoz hasonlóan különböző történelmi korszakokból származó épített örökséggel rendelkezik egymásra tevődő rétegződésben. A város építészeti örökségében a római kortól napjainkig terjedő időszak elemeit találjuk meg:

- A római kori, csak pontszerűen fellelhető település- és épületmaradványok, ma a város különböző helyszínein védett keretek között (szabadtéri múzeum, romkert, kőtár, stb. keretében) láthatóak. Több ismert, ez idáig feltáratlan emlék, régészetiileg védett területeken helyezkedik el és van nyilvántartva.

- A mai város területén létezett középkori települések épített emlékei még számos helyen fellelhetők. A történelmi települések szerkezete a legtöbb esetben kihatott a ráépülő város szerkezetre. A budai vár középkori emlékekben gazdag, a pesti Belváros számos helyen őrzi a középkori eredetű utcaserkezetet, épületeket, épületrészleteket.

- Későbbi történelmi korok épített emlékei még nagyobb számban maradtak fenn. Budapest leggazdagabb építészeti öröksége a XIX. századból maradt fenn, amely jelenleg is gazdagítja a város arculatát. Az eklektika építészete a belvárosi városkép legmeghatározóbb építészeti korszaka, amely mindmáig sajátos közép-európai városkaraktert határoz meg.

- A XX. században elsősorban épültek ki a volt peremvárosok helyi identitást meghatározó központjai, a munkáskolóniák és a karakteres belvárosi telepek, egységes lakóterületek.

- Gazdag építészeti emlékekkel gazdagította a várost a két világháború között született és virágzó modernista építészet.

Az 1950-es években elkezdődött és a rendszerváltásig zajló lakótelep-építés forradalmian új változásokat hozott, sok helyen a városszövet teljes átalakulását eredményezte, számos új lakótelep a város korábban beépítetlen területein létesült. Az előremutató városépítészeti gondolat mentén megvalósult együttesek minősége azonban korunk igényeinek már nem felel meg maradéktalanul.

- Az ezredforduló időszakában jelentősebb fejlesztések ugyancsak elsősorban valósultak meg a városszövetben. A különböző funkciójú, gyakran nagyarányú fejlesztések ott hoztak létre és képviselnek városépítészeti értéket, ahol a városszerkezethez való illeszkedést és az építészeti minőséget együtt sikerült megvalósítani.

9.1.1. Területi védelmek

► Világörökség

„1972. november 16-án született meg az ez idáig legjelentősebb eszköz földünk egyetemes természeti és kulturális értékeinek megőrzésére: az UNESCO **Világörökség** Egyezménye. Az Egyezmény olyan egyedülálló jogi eszköz, amely globális felelősségvállalást tesz lehetővé a világ kulturális és természeti értékeinek megőrzéséért.”¹

A világörökség helyszínei 3 kategóriába sorolhatóak:

- Világörökség területe
- Világörökségi terület pufferzónája
- Világörökség várományos területe

A világörökségi terület pufferzónája olyan, a világörökségi helyszínt körülvevő terület, melynek fejlesztésére és használatára korlátozásokat vezettek be, hogy a világörökségi területek védelmét egy újabb szinttel növeljék. A pufferzónának a jelölt terület közvetlen környezetét kell tartalmaznia, olyan területeket, jellegzetességeket, panorámákat, melyek nagy jelentőséggel bírnak a helyszín védelme szempontjából.

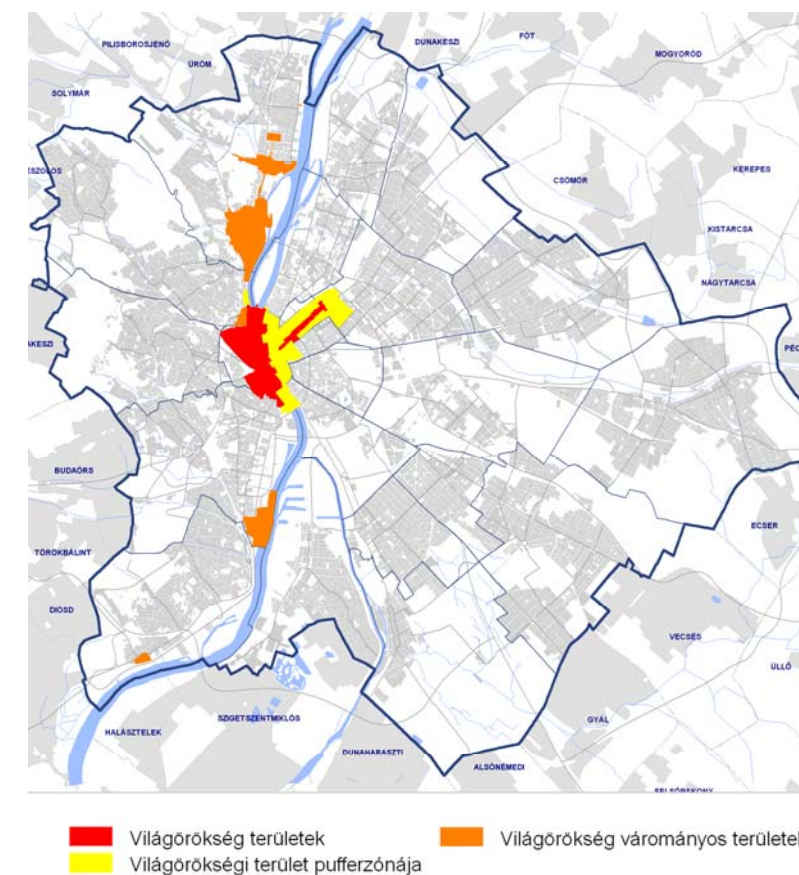
A budapesti világörökségi helyszínének részei jelenleg a következők (a listára való felvétel évének sorrendjében):

BUDAPEST VÁROSFELJESZTÉSI KONCEPCIÓJA

- A Duna-part látképe és a Budai várnegyed (1987)
Budapest Duna-parti látképe: a Világörökség részét képezi a budai oldalon a Műszaki Egyetem néhány épülete és a Széchenyi lánchíd által közrefogott terület, a Gellért fürdő, a Gellért-hegyi Szabadság-szobor és a Citadella, valamint a budai Várnegyed épületei és a Duna-part a Margit hídig. A pesti oldalon védeltséget élvez a Parlament, a Lánchíd pesti oldalán található Roosevelt tér (jelenleg Széchenyi István tér) a Magyar Tudományos Akadémia és a Gresham-palota épületével, valamint a Duna-part egészen a Petőfi hídig.
- Az Andrassy út és történelmi környezete (2002)
Az Andrassy út teljes vonalának épületei (köztük az Operával), a millenniumi földalatti és a Hősök tere.

A térképi feldolgozáson jól látszik, hogy Budapesten a központi területeken, többnyire az I., az V., és a VI. kerületek jelentős részein találkozhatunk világörökségi védelmet élvező területekkel. Világörökség várományos területek pedig főként a III. kerületben találhatóak.

9.-1. ábra: Világörökségi területek térbeli elhelyezkedése

¹ www.koh.hu

BUDAPEST VÁROSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

► Területi védelem – országos és fővárosi szinten

„Az Országgyűlés felismerve, hogy kulturális örökségünk hazánk múltjának és jelenének pótolhatatlan, egyedi és meg nem újítható forrása, a nemzeti és az egyetemes kultúra elválaszthatatlan összetevője; abból a célból, hogy a nemzeti és az egyetemes történelem során felhalmozott kulturális örökség feltárásának, tudományos feldolgozásának, megóvásának, védelmének, fenntartható használatának és közkinccsé tételének törvényi feltételeit megteremtse, valamint annak érdekében, hogy a nemzeti és az egyetemes kulturális örökség megőrzésére irányuló tevékenységeket szabályozza, a feladatokat meghatározza, és tovább egyszerűsítse, hatékonyabbá tegye a hatósági eljárásokat, illetőleg a kiemelkedő jelentőségű kulturális értékek állami tulajdonba kerülését elősegítse”², megalkotta a 2001. évi LXIV. törvényt a kulturális örökség védelméről.

„**Műemléki jelentőségű területként**” műemléki védelemben részesül a település azon része, amelynek a jellegzetes, történelmileg kialakult szerkezete, beépítésének módja, összképe, a tájjal való kapcsolata, terei és utcaképei, építményeinek együttese összefüggő rendszert alkotva - védelemre érdemes módon - fejezi ki az azt létrehozó közösség építészeti kultúráját, és amelyet jogszabály ilyenként védetté nyilvánított.³

Budapest esetében következő műemléki jelentőségű területek találhatóak:

- a Világörökségi védelem alatt álló terület
- a Margit-sziget
- a Sváb-hegy
- a Wekerle telep
- Ganz tisztviselőtelep

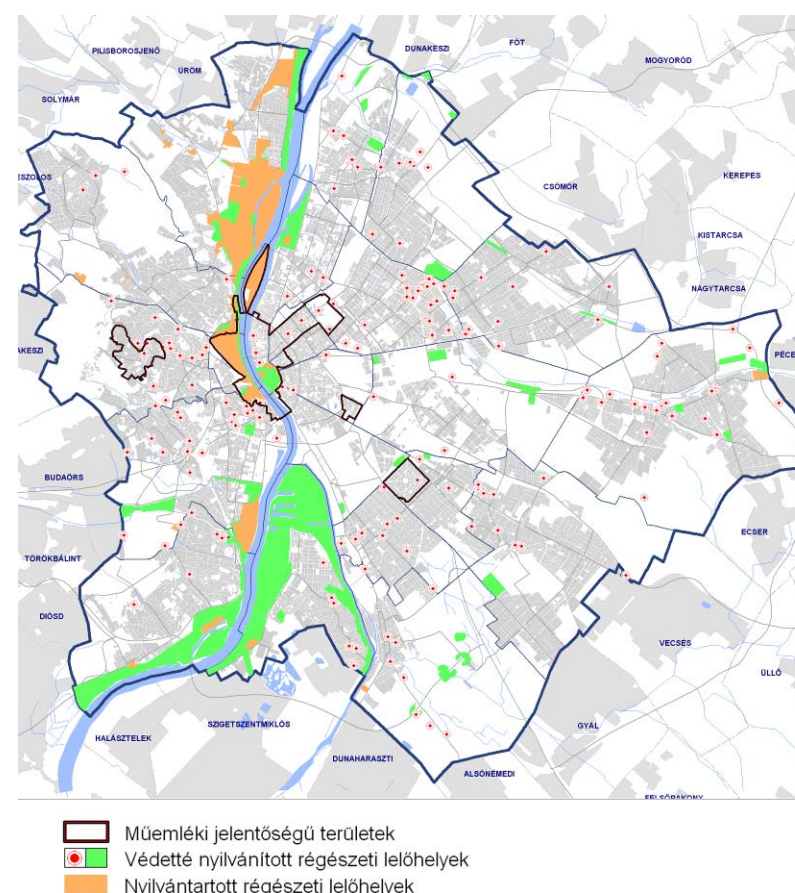
A „**régészeti lelőhely**” az a földrajzilag körülhatárolható terület, amelyen a régészeti örökség elemei történelmi összefüggéseikben megtalálhatók.⁴

A régészeti lelőhelyek védelmük és kezelésük szempontjából az alábbi három kategóriába sorolhatók:

- Védett régészeti lelőhelyek
- Ismert és nyilvántartott régészeti lelőhelyek
- Régészeti érdekű területek

A védett és nyilvántartott területek Budapesten többnyire a Duna alsó teraszain találhatók.

9.-2. ábra: Régészeti és műemléki jelentőségű területek térbeli elhelyezkedése

Budapest Főváros Településszerkezeti terve is tartalmaz védendő elemeket, amelyek alapvetően két fő tematika szerint rendeződnek:

- a védendő karakterelemekkel rendelkező területek összvárosi, illetve helyi jelentőségük szerint,
- a városképben kiemelten kezelendő nyomvonalak és területek elhelyezkedésük, illetve jellegük alapján vannak megkülönböztetve, továbbá megjelennek a tervlapon a magasépítmények elhelyezése szempontjából eltérően szabályozott övezetek.

A helyi védettség vonatkozásában megoldandó az értékvédelmi jogok és feladatok megosztása a főváros és a kerületek között. Ennek a szándéknak megfelelően a rajzi munkarészben a terv megkülönbözteti az összvárosi jelentőségű és a helyi jelentőségű védett, illetve védelemre tervezett elemeket.

Budapest Főváros Településszerkezeti terve szerint védendő területek

- **Városszerkezeti, városképi szempontból kiemelten védendő karakterű, összvárosi jelentőségű terület**
E területeken belül a történelmileg kialakult településszerkezet, településkép és az építészettörténelmi, illetve helytörténelmi, kultúrtörténelmi értelemben értékes meglévő épületállomány védelme igen fontos a belváros nagyvárosi karakterének megőrzése érdekében. Ezek a városrészek az értékvédelem szempontjából kiemelt szabályozást igénylő összvárosi érdekű területek, amelyekben belül a tömbszerkezet, a kialakult telekrendszer megváltoztatása, továbbá a városképben, utcaképben meghatározó épületek bontása csak részletes örökségvédelmi vizsgálatok és hatáselemzések alapján bírálható el.
- **Városszerkezeti, városképi szempontból védendő karakterű, összvárosi jelentőségű terület**
E területek rendelkeznek olyan összvárosi jelentőségű építészeti, városképi karakterelemekkel, amelyek a területek rehabilitációjakor megőrzendők. E városrészek a kerületi szabályozási tervek készítése során speciális szabályozást igénylő területként kezelendők az értékvédelmi szempontok fővárosi szintű kiemelten kezelésével.
- **Városszerkezeti, városképi szempontból védendő karakterű, helyi jelentőségű terület**
Ebbe a kategóriába tartoznak a belső városmaghoz szorosan nem kapcsolódó, sajátos, önálló, értékes helyi karaktert hordozó területek.
- **A városképi illeszkedés szempontjából kiemelten kezelendő Duna-parti területek**
E területen a Dunáról feltároló látványt elsősorban a beépített városképi karakter feltárolása, a város épített környezetéhez való illeszkedés szempontjai határozzák meg.
- **A táji környezethez való illeszkedés szempontjából kiemelten kezelendő Duna-parti területek**

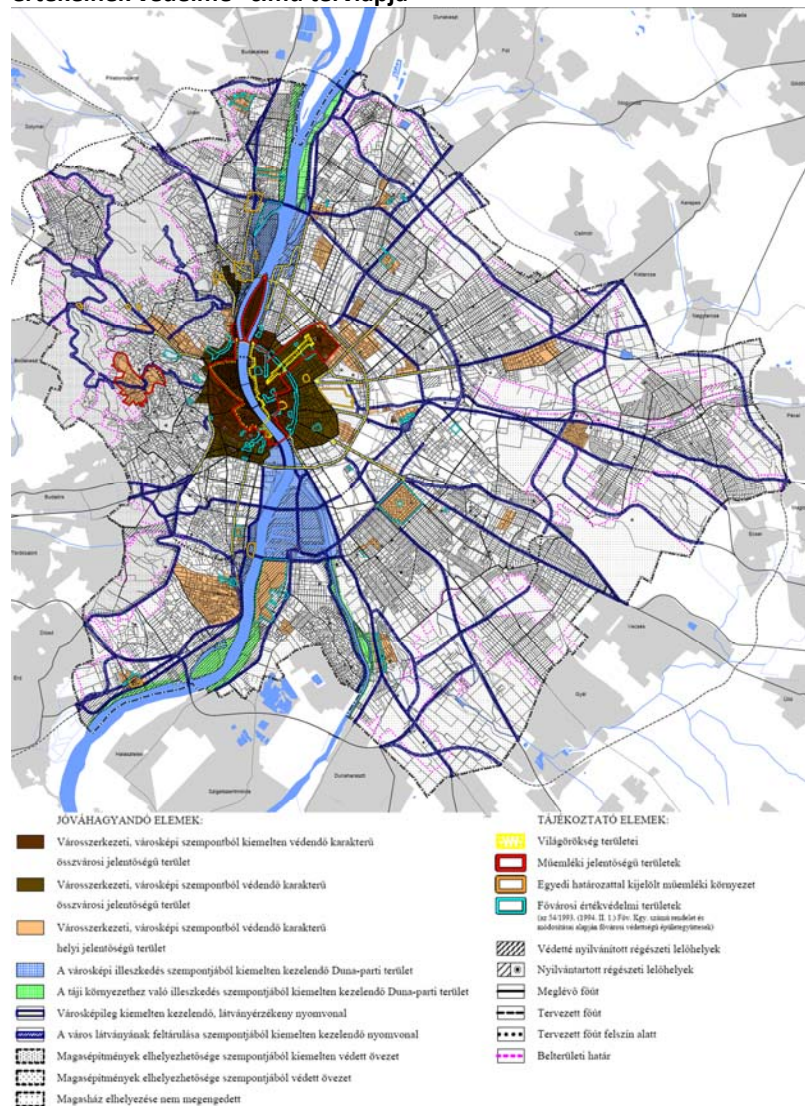
² 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről

³ www.koh.hu

⁴ www.koh.hu

Itt bármilyen beavatkozás elsődlegesen a táji környezethez való illeszkedés és a táj felé irányuló rálátás szempontjából vizsgálандó.

9.-3. ábra: Budapest Településszerkezeti tervének „Épített környezet értékeinek védelme” című tervlapja

- **Várostervezési szempontból kiemelten kezelendő látványtervezési nyomvonalak**

Elhelyezkedésüknek fogva fokozottan látványtervezési útvonalak, amelyek kereszteződései a városépítészeti téralakítás jövőbeni lehetséges területei.

- **A város látványának feltárása szempontjából kiemelten kezelendő nyomvonalak**

A városba bevezető főutak (vasútvonalaknak) nyomvonalai, amelyek mentén a város arculata feltárul.

- **Magasépítmények elhelyezhetősége szempontjából kiemelten védett övezet**

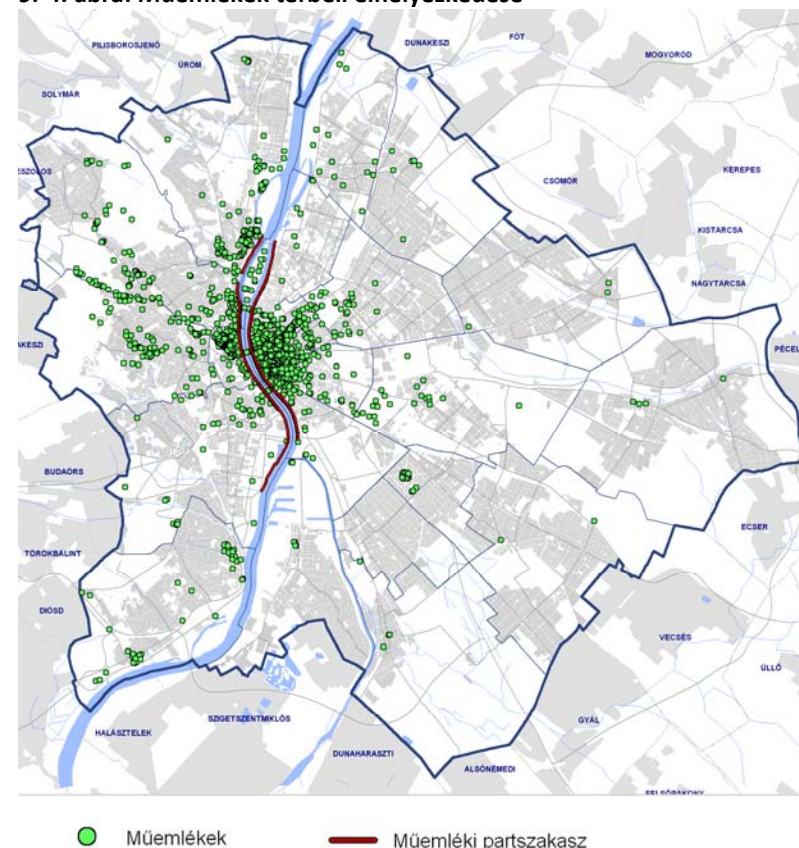
A város történeti magjában és a Budai-hegyvidéken a történeti adottságként kialakult változatosság, illetve táji környezet megőrzendő, ezért magasépítmény nem létesíthető.

9.1.2. Épületek, épületgyűttesek védelme

► Egyedi védelem – országos és fővárosi szinten

„Műemléki érték” minden olyan építmény, kert, temető vagy temetkezési hely, terület (ezek maradványa), valamint azok rendeltetés szerűen összetartozó együttese, rendszere, amely hazánk múltja és a közösségi hovatartozás-tudat szempontjából kiemelkedő jelentőségű történeti, művészeti, tudományos és műszaki emlék, alkotórészeivel, tartozékaival és berendezési tárgyaival együtt.⁵

9.-4. ábra: Műemlékek térbeli elhelyezkedése

A mintegy 1500 db. műemléki védettség alatt álló elem zömében a város központjában található, valamint az egykori történeti peremvárosok központi részein. A budai oldalon az I., II., III., XII. és XXII. kerületekben, a pesti oldalon az V., VI., VII. és VIII. kerületekben található a legtöbb műemlék.

⁵ www.koh.hu

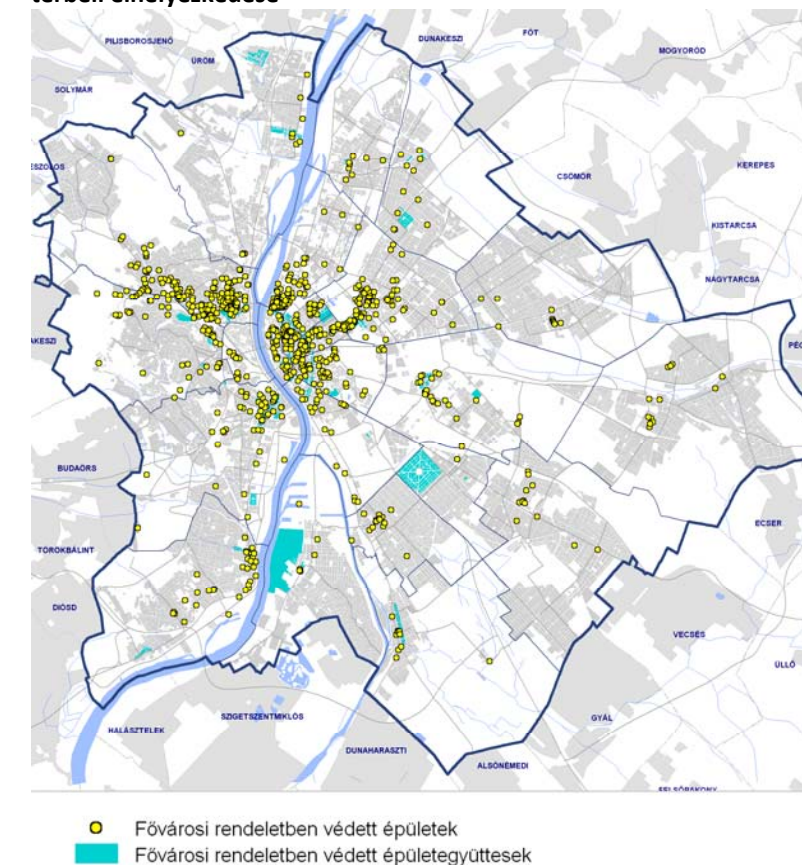
BUDAPEST VÁROSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

A közelmúltban nyilvánították műemlékké a mindkét budapesti rakpartot.

A kulturális örökség védelméről szóló 2001 évi LXIV. tv. Módosításáról szóló 2011. évi CXLIX. tv. szerint „Kiemelt nemzeti emlékhely” az V. ker. Kossuth Lajos tér, „Nemzeti emlékhelyek” az I. ker. Várnegyed, a VIII. ker. Magyar Nemzeti Múzeum, a X. ker. Rákospalotai Újköztemető 298, 300 és 301-es parcellája, a XIV. ker. Hősök tere.

A Főpolgármesteri Hivatal Települési Értékvédelmi Ügyosztálya 54/1999. (1994.II.1.) Főv. Kgy. számú rendeletében (többszöri módosítások keretében, legutóbb a 26/2010. (V.20.) ök. rendeletben) fővárosi védelem alá helyezett bizonyos épületeket és épületgyűtteseket. Területi megoszlásukat a következő térkép szemlélteti:

9.-5. ábra: Fővárosi rendeletben védett épületek és épületgyűttesek térbeli elhelyezkedése

► Egyedi védelem – helyi – kerületi védelem

Kerületi szinten az épített elemek helyi védelmét a KVSZ, vagy külön helyi rendelet szabályozza. (Jelenleg nem minden kerület rendelkezik önálló értékvédelmi rendelettel, illetve KVSZ-ben sem határoz meg kerületi védettségű elemet.)

A nyilvántartásban szereplő, több ezer országos, fővárosi és helyi védelem alatt álló terület, épületegyüttes és épület együttesen erős meghatározói a budapesti városképnek és városkarakternek, színesítik azokat, növelik környezetük attraktivitását.

A többnyire történeti elemek értelemszerűen a nagyobb múltú, hagyományos városrészekben, jellemzően csoportosan helyezkednek el. Védett elemeket legnagyobb számban a belvárosi részekben, továbbá az egykori történeti települések központjaiban – ma városrészközpontokban – találunk. Emellett számos védett elem különállóan helyezkedik el a városszövetben.

A védett épületegyüttesek köre is sokféle, megtalálunk közöttük történeti városszövetet őrző területeket (Békásmegyér, Rákospalota-Ófalu), történeti egységes építészeti együtteseket (Wekerle-telep, MÁV-telep), történeti iparterületeket (egykori Weiss Manfréd Művek).

9.1.3. Problémák

- A műemlékek megóvására, megújítására fordítható, csökkenő források az értékes épületállomány fokozatos romlásához vezetnek.
- A műemlékekkel kapcsolatos szabályozás szükséges pontosítása késik.
- A helyi védettség két szinten (fővárosi és kerületi) történő meghatározása átfogóbb, részletesebb nyilvántartást eredményezhet, de nyilvántartása a napi gyakorlatban több nehézséget okoz: nehezebb azonosítani a védett elemet, a védettségi nyilvántartást a lakosság nehezebben tudja követni.
- A védettség kijelölésekor nagyobb a hibalehetőség: pl. a jelenlegi listákban is előfordulnak ismétlések.
- A felújítási szándék és a forrás-meghatározás eldöntését a kettős nyilvántartás elbizonytalaníthatja.

„A várostervezési, építészeti és kulturális szempontokból nézve...

A városok és örökségeik a gazdag és változatos európai történelem és kultúra meghatározó elemei és tárházai. Napjainkban szerencsére általában magától értetődőnek minősül a város történelmi és kulturális örökségének – és különösképpen építészeti örökségének és építési kultúrájának ('Baukultur') – szükségszerű megőrzése, mely az európai városmodellre olyannyira jellemző közös emlék életben tartását szolgálja.

Ennek ellenére az örökség fizikai állagának megóvása mellett gyakran lakhatóságát és vonzerejét is garantálni kell ahhoz, hogy az valóban életteli maradjon.”

(a Toledoi Nyilatkozat)

9.2. TERMÉSZETI KÖRNYEZET

9.2.1. Védett területek

Budapest változatos természeti értékekkel bír. A város fejlődésének bár számos érték áldozatául esett, jelentős számban maradtak fenn természeti értékek. Ezen területek jelentős részben többszintű jogi védelem alatt állnak, a védelmi kategóriák területi megoszlás szerint az alábbiak:

Ökológiai Hálózat (kb. 6821 ha, Budapest területének 13%-a)

Az Országos Területrendezési Tervben (OTrT) kijelölt ökológiai hálózat a főváros szinte valamennyi természeti szempontból értékes területét tartalmazza. A budai hegyvidék, a Duna teljes budapesti szakasza árterével együtt, és a kisvízfolyások partmenti sávja is hálózati elemként funkcionál. Az új agglomerációs törvényben (BATrT) lehatárolt térségi ökológiai hálózat elemei kis eltérésekkel megfeleltethetők az országos ökológiai hálózatnak.

Országos jelentőségű, "ex lege" védett területek, értékek

A természetvédelmi törvény rendelkezése értelmében "ex lege" védett természeti területnek minősülnek a főváros területén található lápok, források illetve "ex lege" védett természeti értékek a barlangok is. A Gyáli- és Rákos-patak mentén található lápok kb. 80 ha területet tesznek ki. Budapest területén a természetes vízforrások száma meghaladja a százat, legtöbb közülük a Budai-hegyvidék területén található.

Számos kisebb-nagyobb barlang található a budai hegyekben. Jelentősebb kiterjedésű, fokozottan védett barlangok: Budai Vár-barlang, Ferenc-hegyi-barlang, Gellérthegyi-barlang, József-hegyi-barlang, Mátyás-hegyi-barlang, Molnár János-barlang, Pálvölgyi-barlang, Szemlő-hegyi-barlang.

Natura 2000 területek (kb. 3313 ha, Budapest területének 6%-a)

Az Európai Unió ökológiai hálózatába tartoznak az értékes növényzettel borított budai hegyek jelentős része. Különleges természetvédelmi területekbe továbbá sorolták a Duna déli szakaszát és ártereit, valamint idetartoznak a Ráckevei Duna-ág és partszakaszai is.

Országos jelentőségű védett természeti területek (kb. 2703 ha, Budapest területének 5%-a)

Ide tartoznak a Budai Tájvédelmi Körzet, a budai Sas-hegy, a Gellért-hegy, a Háros-sziget, a Jókai kert és a Fűvészkert, valamint a barlangok nagyobb kiterjedésű felszíni területei. Jogi védelmüket miniszteri rendelet biztosítja.

Helyi – fővárosi – jelentőségű védett természeti területek, értékek (kb. 536 ha, Budapest területének 1%-a)

A Fővárosi Közgyűlés által rendeletben kijelölt – országos védelem alatt nem álló – védendő területek és objektumok tartoznak e védelmi kategóriába. Ide sorolódik pl. az Ördögórom területe, a Naplás tó és környezete, Merzse mocsár, a Tétényi-fennsík is. A területek jelentős részéhez védőzónák is kijelölésre kerültek. Természeti érték kategóriába védett objektumok tartoznak, pl. a „Kondor utcai Libanoni Cédrus”.

Fontos megemlíteni, hogy – természeti értékeiket figyelembe véve – további területek érdemelnének jogi védettséget.

Az oltalom alatt álló, értékes területek zömében a budai oldalon találhatóak, köszönhetően az itt található változatos földrajzi adottságoknak. A pesti oldalon elsősorban mesterségesen létesített illetve felszíni vizekhez kapcsolódó élőhelyek érdemesek a megőrzésre.

A természetközeli területek határán jelentős konfliktus zóna húzódik a lakóterületek terjeszkedése révén, különösen a hegyvidéki területeken.

Lakóterületi beépítéssel érintett:

- Országos jelentőségű védett természeti területen kb. **10,7 ha**
- Natura 2000 területeken kb. **11,5 ha** terület.

Alapvető problémát jelent, hogy a védett területek fenntartására, kezelésére nem állnak kellő anyagi források rendelkezésre.

A többszintű védelmi kategóriák miatt (fővárosi, országos és a helyenként még meglévő kerületi szint) bonyolult, nehezen átlátható a természetvédelem jogi rendszere, nehézkessé válik a védelmi szempontok érvényesítése. Jogszabályi

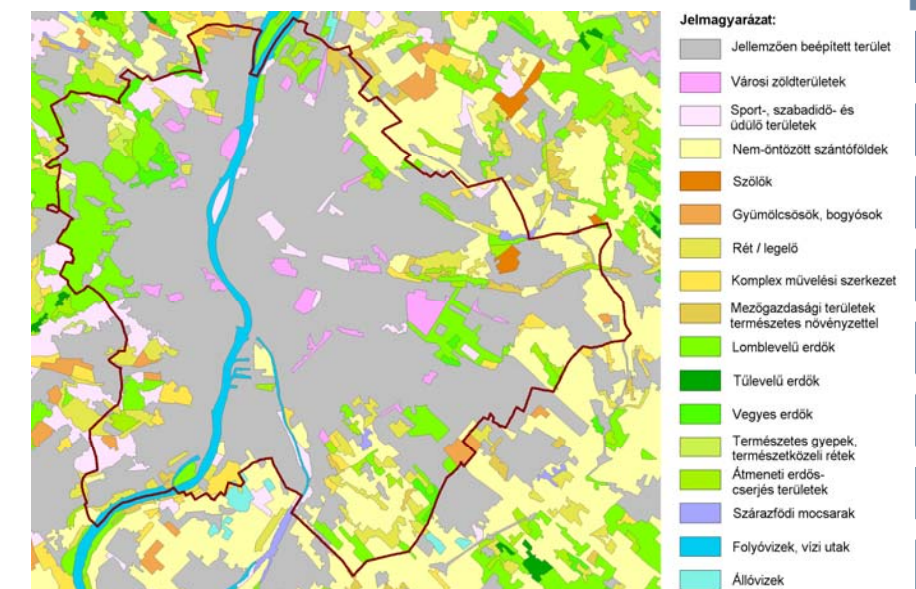
hiányosságok jelentkeznek, az elavult rendeletek miatt illetve a szabályozási összhang hiányában.

9.2.2. Élőhelyek

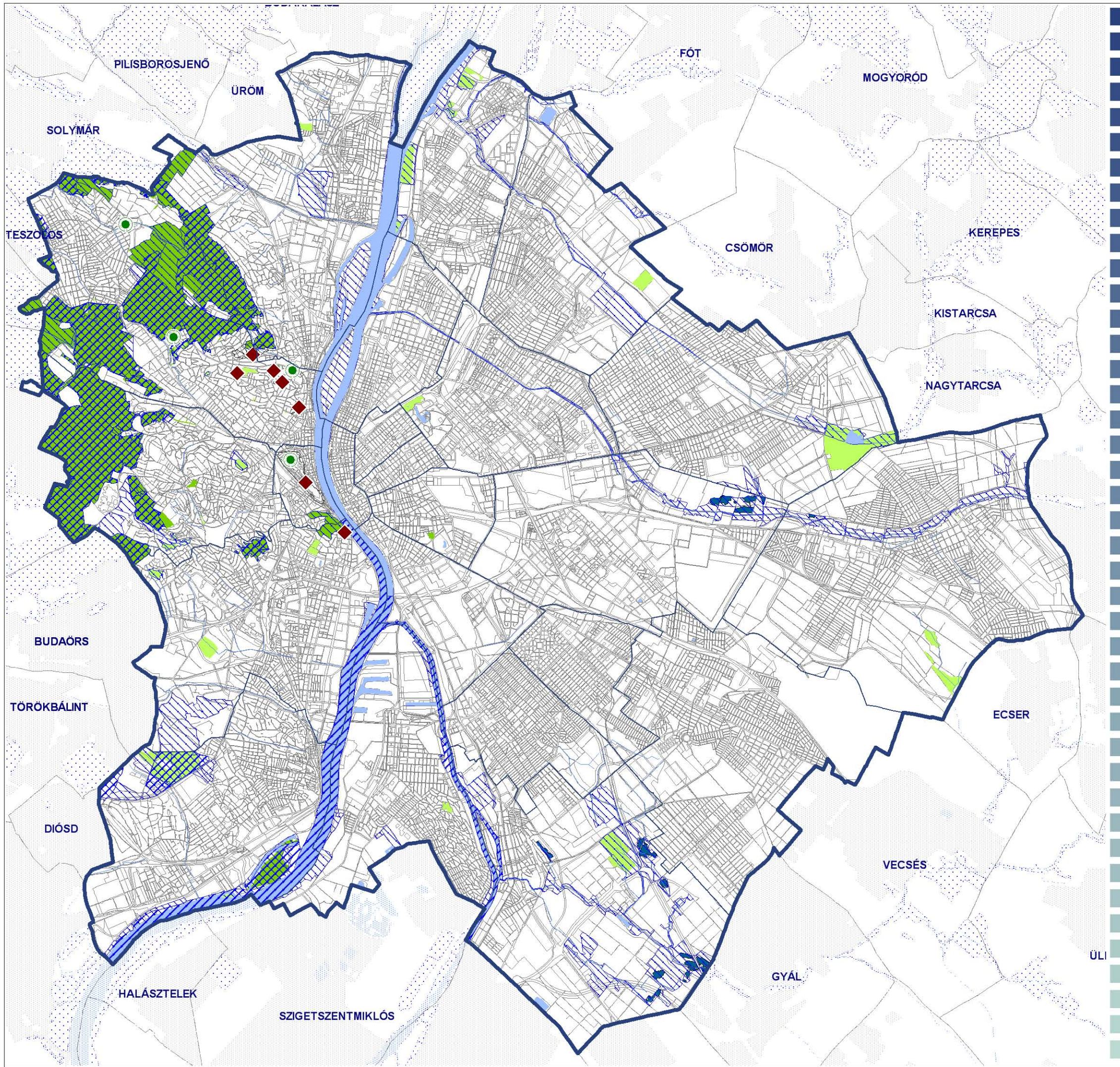
A fővárosban és térségében található élőhelyek növényföldrajzi elhelyezkedésüknek köszönhetően, a nagyvárosi terjeszkedés ellenére is fajgazdagok maradtak, biodiverzitásuk magas, több reliktum fajt és ritkaságot rejtenek magukban. Jellemző élőhelyek (budai oldalon) cseres- és gyertyános tölgyesek, a karsztbokorerdő-sziklagyepek, egyes karsztbokorerdő társulások, valamint (pesti oldalon) a homoki gyepek, ártéri ligeterdők és lápi társulások. A védett természeti területeken (illetve azok pufferterületein) és a törvény erejénél fogva védett természeti értékeken (forrás, láp, barlang) kívül több értékes, természetközeli nedves, vizes élőhely is található pl. a Rákos- és Szilas-patak mentén, vagy Soroksáron, amelyek az ökológiai hálózat részét képezik. A Pesti síkság beépítetlen részein másodlagos vegetáció, szántóföldi növénykultúra, a művelés nélküli területeken az azt felváltó gyomvegetáció is megjelenik.

Az Európa Uniós CORINE project keretein belül a 90-es évektől kezdődően hazánkban is elkészült a felszínborítottsági adatbázis. A műholdfelvételek alapján modellezett felszínborítás vegetációtípusoknak feleltethető meg, így ábrázolhatók a különböző élőhelyek.

9.-6. ábra: Élőhelyek (Forrás: Corine adatbázis)

A térképen kirajzolódik az élőhelyek területi megoszlása. Szembetűnő a budai oldal erdőgazdagsága (lomblevelű és

Jelmagyarázat:

- Országos védett természeti terület
- Ökológiai Hálózat (BATrT szerint)
- Natura 2000
- Fővárosi védett természeti terület
- Fővárosi védett természeti érték
- Fokozottan védett barlang
- Ex lege védett láp

Készült a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság és a Pestterv Kft. adatszolgáltatása alapján.

BUDAPEST VÁROSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

vegyes erdők), míg a pesti oldalon összefüggő erdőterületek (lomblevelű erdők) főként a Szilas-patak mentén és a XVII. kerületben vannak. A kelet- és dél-pesti térség mezőgazdasági területeibe (nem-öntözött szántóföldek, legelők) ékelődő mélyfekvésű területeken, vízfolyások mentén vizes élőhelyek, lápok (elsődlegesen mezőgazdasági területek jelentős természetes növényzettel) alakultak ki.

A változatos természeti viszonyok gazdag faunavilágot eredményeznek. A különböző növénytársulásokhoz az azokra jellemző állatfajok kapcsolódnak. A fővárosban és környékén mintegy **12 000 állatfaj** él (Dr. Pécsi Márton 1959.). Az erdei élőhelyek esetében főként a rovar- és madárvilág képviselői jelentősek (különleges fajok a holló, kabasólyom), a gyepek és vízközeli társulásokban ezeken kívül a kételtűek és hüllők is megjelennek. A felszíni vizek között legjelentősebb a Duna, amely kb. 51 halfajnak ad otthont. Budapest állatvilága a természetközeli védett és nem védett élőhelyeken kívül a beépített területeken is jelentős, a város élőhelyeket zavaró, korlátozó viszonyaihoz képest. Betelepülő különleges madárfajok a kuvik, macskabagoly, vörös vércse, örvös galamb.

A vizsgálatunkban számba vettük a zöldfolyosókat, melyek az

élőhelyek átjárhatósága szempontjából meghatározóak. A budai oldal kedvező képet mutat a kapcsolatokat illetően, a beépített területek kisebb beékelődésétől eltekintve, gyakorlatilag összefüggő zöld gyűrű övezi a várost.

A pesti oldalon összefüggő zöldhálózatról kevésbé beszélhetünk. Az agglomerációs térség felől benyúló zöldékek többé-kevésbé kapcsolatot biztosítanak a város belső területei felé, de hiányzik az ékeket összekötő zöldgyűrű. A város széle felé terjeszkedő elsősorban kertvárosi beépítések, illetve a főutak csomópontjainál létesülő gazdasági területek tovább korlátozzák a kapcsolatot. A pesti kisvízfolyások (Gyáli-, Rákos-, Szilas-patak) és parti sávjaik jelen állapotukban, kiépítettségükben kevésbé funkcionálnak élőhely és zöldfolyosó gyanánt.

A beépítéseken kívül az élőhelyek közötti kapcsolatot jelentősen rontják a meglévő jelentősebb közutak és vasúti pályák is. A probléma különösen Pesten jelentkezik az M0 körgyűrű, az autópályák bevezető szakaszai és egyéb főutak mentén, de az izolációs hatás a forgalmasabb vasútvonalak mentén is jelentős.

A „Tájhasználati konfliktusok és veszélyeztetettségek” című

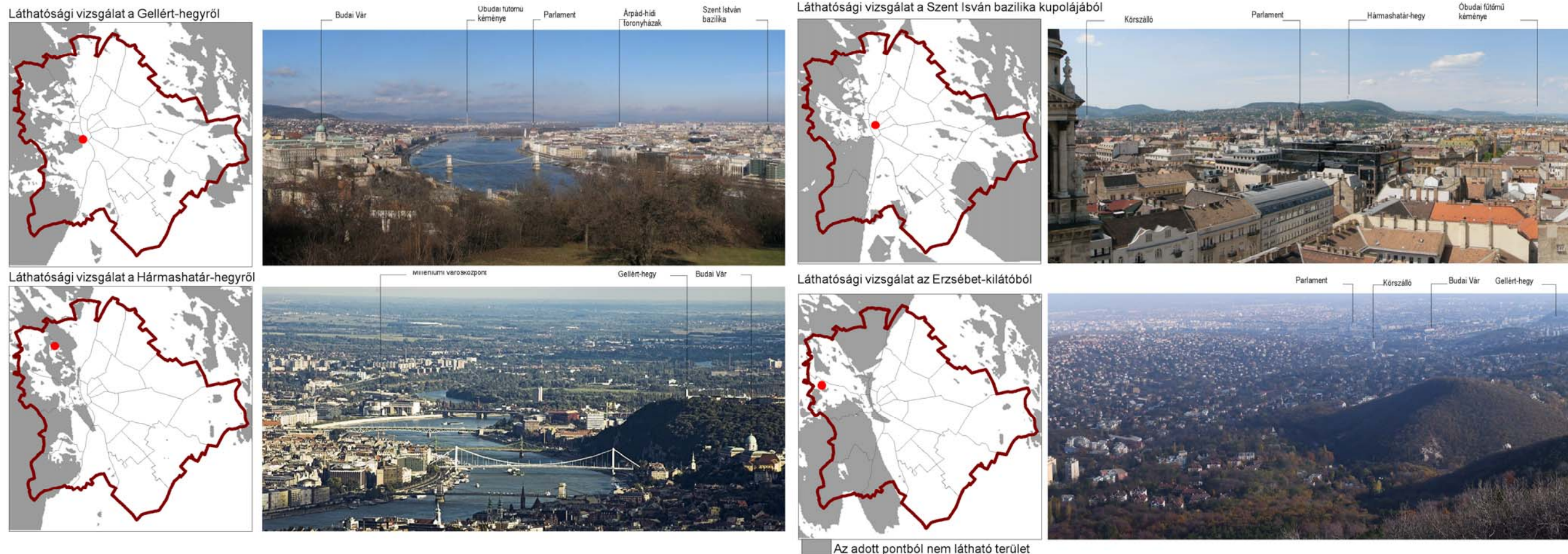
térképen feltüntetésre került a stratégiai zajtérkép alapján valamennyi zajkonfliktusos terület. A főként közlekedési eredetű zaj- és rezgésterhelés a város élhetőségét rontja, az élővilágra nézve káros hatású.

9.2.3. Tájképvizsgálat, tájvédelmi konfliktusok

Budapest tájképi karakterét alapvetően a várost kettészelő Duna, a várost körülölelő hegyek és dombok, illetve a természetes adottságokhoz arányosan illeszkedő városépítészet határozza meg. A város terepmorfológiai jellegzetessége a három oldalról dombkoszorúval övezett medence, amely a Pesti-síkságnál dél-délkeleti irányba kinyílik.

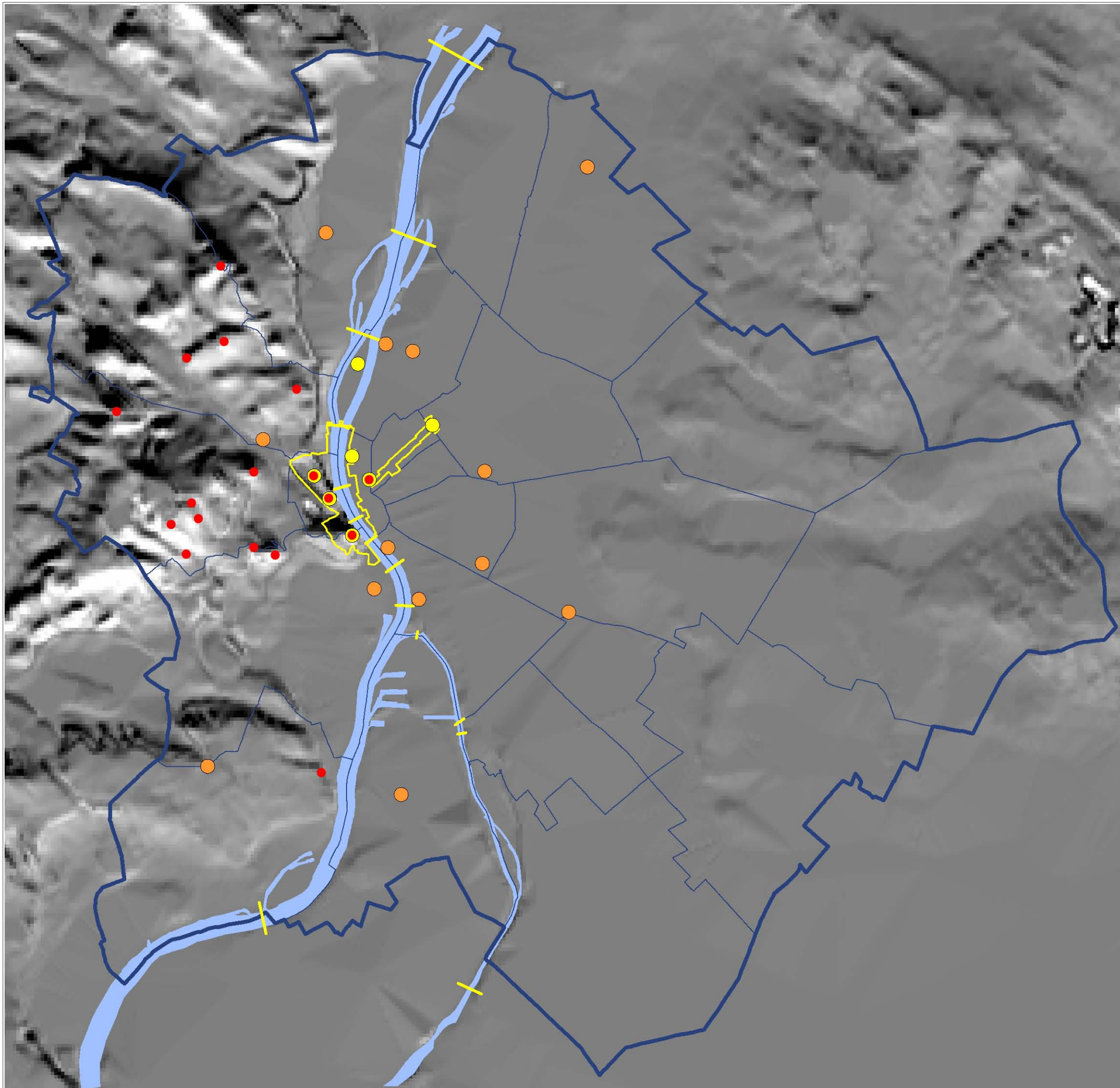
Budapest tájképvizsgálatához digitális terepmodellt építettünk fel, amelynek elemzésével lehetőség nyílt a kilátópontokról feltáruló látványok területi vizsgálatára (lásd „Láthatósági vizsgálat”).

Budapest csodálatos városszövege adottságai folytán számtalan természetes magaslattal (pl. János-hegy, Ördögrom, Széchenyi-hegy, Hárs-hegy) rendelkezik, amelyek egy részénél épített kilátópontok is létesültek (pl. Erzsébet-kilátó, Kaán Károly-kilátó). Ugyanakkor Budapest tájképi

Jelmagyarázat:

- Kilátópontok
- Meghatározó tájképi elemek:
- Világörökségterület
- Duna
- Hidak
- Kiemelkedő jelentőségű épített tájképi elem
- Egyéb meghatározó épített tájképi elem

potenciálja nincs teljes mértékben kihasználva (pl. Hármashatár-hegy).

A természetes magaslatokon kívül a Duna és annak építményei a meghatározóak. A dunai hidak, amelyek mellett, hogy egyedi formavilágukkal is jelentősek, a hídközök váltakozásának ritmusával is a Duna városképi megjelenését fokozzák.

A vízparti területek fokozottan látványérzékenyek. A széles vízfelület hosszú látványtengelyeket nyit meg, itt minden függőleges elem kihangsúlyozódik. A folyó tájképi megjelenése a városmagtól való távolsággal arányosan változik: a belső zónára jellemző beépített karaktert fokozatosan természeti környezet váltja fel. A védendő karakterű belső városmag része a világörökség területeknek, amelynek egyik legfontosabb eleme a Duna-part látképe.

A Duna-parti területeken kívül a városszövetből kiemelkedő építmények a meghatározók. A városmag közelében csak alacsonyabb, többnyire városképi szempontból értékes magaspontok találhatóak. A településhatárhoz közelebb már megjelennek a zavaró tájalkotó elemek is (pl. víztornyok, gyárkémények).

A városmagtól való távolság mellett a két oldal (Pest és Buda) épített tájalkotó elemeiben is különbség rejlik. A budai oldal látványában markánsan érvényesül a Várhegy és építményei. A pesti oldalon a nagy kiterjedésű eklektikus városszövet látványa dominál, amelyet finom léptékű, épített hangsúlyok (kupolák, tornyok) tagolnak, továbbá néhány távolabb elhelyezkedő magasház látványa tesz változatossá.

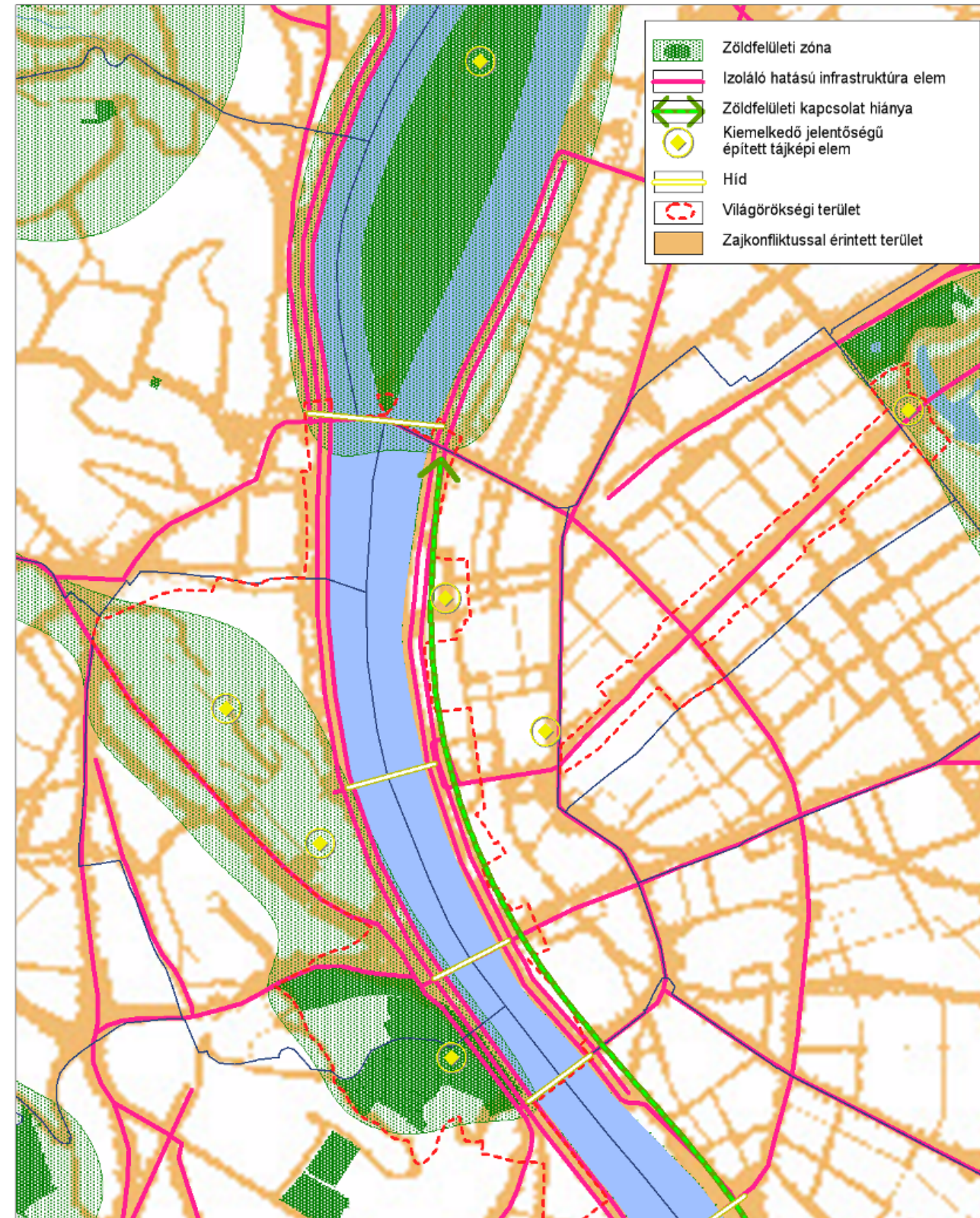
A két oldal között a látványelemek egyensúlyban állnak.

A város különböző magasabb részei, valamint a meglévő magasabb létesítményei állandó vizuális kapcsolatban, mintegy „párbeszédben” vannak egymással. Körbetekintve a legtöbb irányba természetes, vagy kisebb művi magassági hangsúlyok teszik változatossá és egyedivé a látványt.

Az alábbi ábra a belső városrész speciális helyzetét mutatja be. A főváros központjának jelentős része világörökségi terület. A Budai Vár területén és a Duna parton értékes épületek, látványelemek sorakoznak. Budapest turisztikai vonzerejét nagyban meghatározza az itt koncentrálódó látnivalók sokasága. A vízfolyás azonban nem összeköt, sokkal inkább elválaszt jelenleg. A parton haladó többsávos utak és villamos

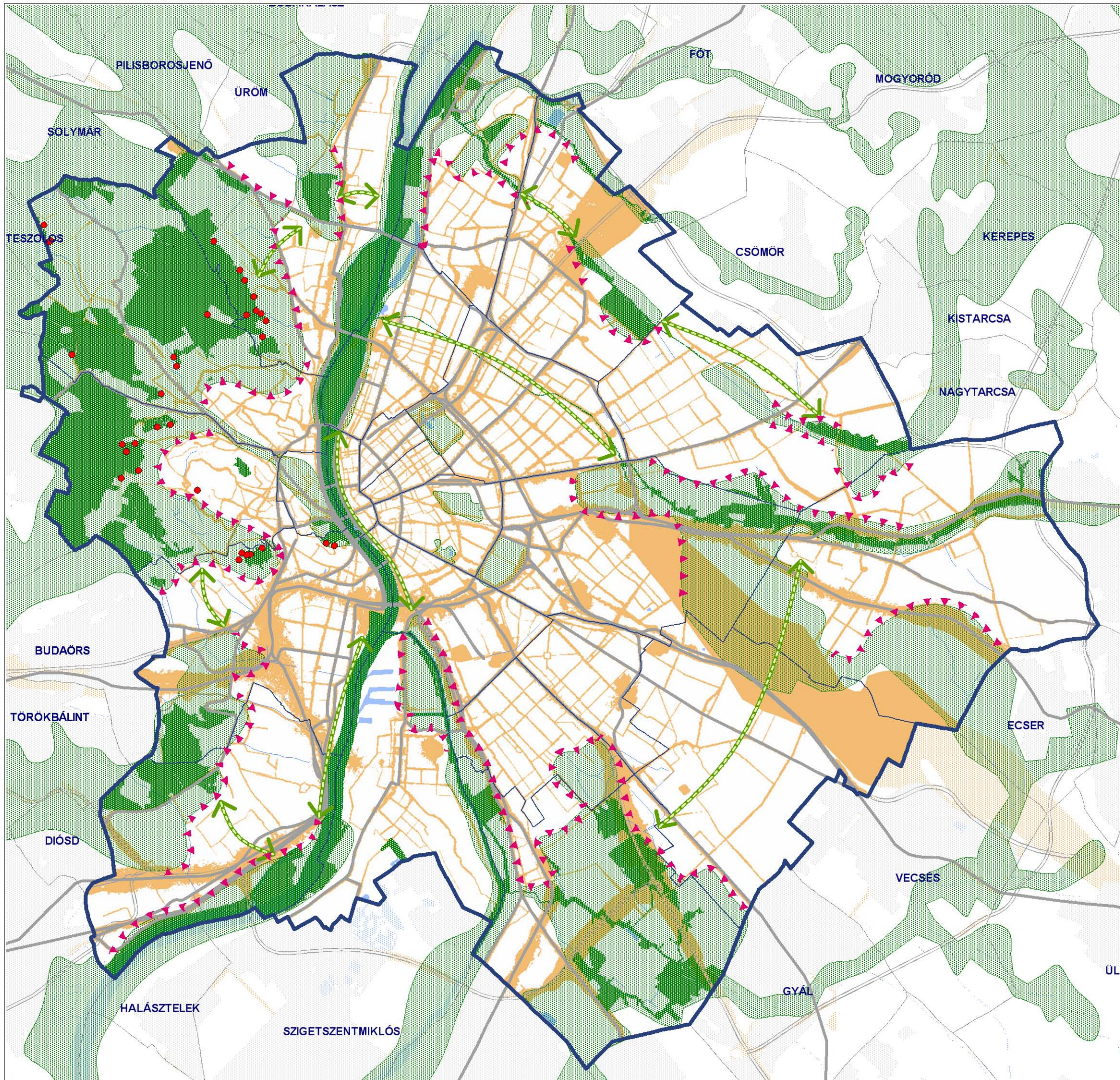
pályák megnehezítik az értékek megközelítését, a forgalom és a vele járó zaj és légszennyezés rontja a rekreációs – és egyben esztétikai – élményt.

9.-7. ábra: Látványértékek összevetése a konfliktus zónákkal a belvárosi területén

TÁJHASZNÁLATI KONFLIKTUSOK ÉS VESZÉLYEZTETETTSÉGEK

BUDAPEST

Jelmagyarázat:

- Zöldfelületi zóna
- Izoló hatású infrastruktúra elem
- Zöldfelületi kapcsolat hiánya
- Beépítési konfliktus zóna
- Lakóterületi beépítés természetvédelmi területen (TK, Natura 2000, Ökológiai hálózat magterületén)
- Zajkonfliktussal érintett terület